

**BOSHLANG'ICH TA'LIMDA NUTQ MADANIYATINI
RIVOJLANTIRISHDA MILLIY QADRIYATLARNING AKSIOLOGIK
AHAMIYATI**

Boynazarova Nilufar Tilovmurot qizi

Termiz davlat pedagogika institute
Boshlang'ich ta'lim kafedrası o'qituvchisi
+99899 178 97 35

boynazarovanilufar71@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda milliy qadriyatlarning aksiologik ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'lim tizimida nutq madaniyati o'quvchilarning fikrini to'g'ri, aniq va ravon ifodalash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida nutq madaniyatini rivojlantirish jarayonida milliy qadriyatlar muhim tarbiyaviy omil sifatida namoyon bo'ladi. O'zbek xalqining boy ma'naviy merosi, milliy urf-odatları, maqollar, hikmatli so'zlar hamda badiiy asarlar o'quvchilarning nutqini boyitishda muhim manba hisoblanadi. Maqolada aksiologik yondashuv asosida milliy qadriyatlarning ta'lim jarayonidagi o'rnı, nutq madaniyatini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari hamda ularning o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy kamolotiga ta'siri yoritiladi. Shuningdek, boshlang'ich sinf darslarida milliy qadriyatlardan foydalanish orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishning samarali usullari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: nutq madaniyati, milliy qadriyatlar, aksiologik yondashuv, boshlang'ich ta'lim, pedagogik jarayon, nutqiy kompetensiya.

Annotation

This article examines the axiological significance of national values in the development of speech culture in primary education. Speech culture plays an important role in forming students' ability to express their thoughts clearly, correctly, and fluently. At the primary education stage, national values act as an important educational factor in the development of students' speech culture. The rich spiritual heritage of the Uzbek people, including national traditions, proverbs, wise sayings, and literary works, serves as a valuable resource for enriching students' speech. The article analyzes the role of national values in the educational process based on the axiological approach, their pedagogical potential in the development of speech culture, and their influence on students' moral and spiritual development. In addition, effective methods for

developing students' speech competence through the use of national values in primary school lessons are discussed.

Keywords: speech culture, national values, axiological approach, primary education, speech competence, pedagogy.

Аннотация

В данной статье рассматривается аксиологическое значение национальных ценностей в развитии культуры речи учащихся начальной школы. Культура речи играет важную роль в формировании у учащихся навыков правильного, точного и выразительного выражения своих мыслей. На этапе начального образования национальные ценности выступают важным воспитательным фактором в развитии культуры речи. Богатое духовное наследие узбекского народа, включая национальные традиции, пословицы, мудрые изречения и художественные произведения, является важным источником для обогащения речи учащихся. В статье анализируется роль национальных ценностей в образовательном процессе с позиции аксиологического подхода, их педагогический потенциал в развитии культуры речи и влияние на духовно-нравственное развитие учащихся.

Ключевые слова: культура речи, национальные ценности, аксиологический подход, начальное образование, речевая компетенция.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Nutq madaniyati insonning fikrlash darajasi, ma'naviy dunyosi va kommunikativ qobiliyatining muhim ko'rsatkichidir. Ayniqsa boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning nutqini rivojlantirish keyingi ta'lim jarayoni uchun muhim poydevor yaratadi.

Boshlang'ich ta'limda nutq madaniyatini shakllantirish jarayonida milliy qadriyatlarning o'rni alohida ahamiyat kasb etadi. Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy tajribasi, ma'naviy merosi va madaniy an'analarini o'zida mujassam etgan ijtimoiy boylik hisoblanadi. Ushbu qadriyatlar yosh avlodni ma'naviy jihatdan tarbiyalash, ularning nutqini boyitish hamda milliy o'zlikni anglashiga xizmat qiladi.

Aksiologiya qadriyatlar haqidagi fan bo'lib, u ta'lim jarayonida shaxsning qadriyatlarga bo'lgan munosabatini shakllantirishni o'rganadi. Aksiologik yondashuv ta'lim jarayonida o'quvchilarning ma'naviy, axloqiy va estetik qadriyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, boshlang'ich ta'limda nutq madaniyatini rivojlantirishda milliy qadriyatlarning aksiologik ahamiyatini o'rganish dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Asosiy qism

Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda o'quvchilarda nutqiy faoliyat, fikrlash madaniyati va kommunikativ ko'nikmalar shakllana boshlaydi. Nutq madaniyati esa shaxsning jamiyat bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini belgilovchi muhim omillardan biridir.

Nutq madaniyati o'quvchilarning fikrini aniq, ravon va mantiqiy ifodalash qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Bu jarayonda milliy qadriyatlar muhim pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi. O'zbek xalqining boy og'zaki ijodi, jumladan maqollar, hikmatli so'zlar, topishmoqlar va ertaklar o'quvchilarning nutqini boyitishda muhim ahamiyatga ega.

Masalan, maqollar qisqa va mazmunli bo'lishi bilan ajralib turadi. Ular o'quvchilarga fikrni aniq va lo'nda ifodalashni o'rgatadi. Shuningdek, maqollar orqali o'quvchilar milliy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar va hayotiy tajriba bilan tanishadi.

Milliy ertaklar va rivoyatlar ham o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bunday asarlar o'quvchilarning tasavvurini boyitadi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda nutqiy faoliyatni rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf darslarida milliy qadriyatlardan foydalanish o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, o'qish darslarida milliy badiiy asarlardan parchalar o'qish, ularni tahlil qilish va qayta hikoya qilish orqali o'quvchilarning nutqi rivojlanadi.

Aksiologik yondashuv nuqtai nazaridan qaraganda, milliy qadriyatlar nafaqat nutq madaniyatini rivojlantiradi, balki o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy tarbiyasini ham shakllantiradi. Chunki milliy qadriyatlar orqali o'quvchilar hurmat, mehr-oqibat, vatanparvarlik kabi muhim ijtimoiy qadriyatlarni o'zlashtiradi.

Zamonaviy pedagogika fanida nutq madaniyatini rivojlantirishda integrativ yondashuv ham muhim hisoblanadi. Bu yondashuv turli fanlarni o'zaro bog'lash orqali o'quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Masalan, ona tili, o'qish va tarbiya fanlari o'rtasidagi bog'lanish o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishda samarali natijalar beradi.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda nutq madaniyatini rivojlantirish o'quvchilarning shaxsiy va intellektual rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayonda milliy qadriyatlar muhim pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy qadriyatlardan foydalanish o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish bilan birga ularning ma'naviy-axloqiy tarbiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli boshlang'ich ta'lim

jarayonida milliy qadriyatlar asosida nutq madaniyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Kelajakda ta'lim tizimida aksiologik yondashuv asosida nutq madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan metodik ishlanmalarni ishlab chiqish muhim ilmiy va pedagogik vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Safarova, R. (2018). Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. Toshkent.

2. Rahmatullayev, Sh. (2017). *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Toshkent.

3. Crystal, D. (2008). *A dictionary of linguistics and phonetics*. Oxford.

4. Yule, G. (2010). *The study of language*. Cambridge University Press.

5. Erdanova Zamira Olimovna REFLECTIVE IN FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS CULTURE DEVELOPMENT PROCESSES IMPROVEMENT

International Journal of Pedagogics. VOLUME04ISSUE04PAGES:8790,

2024yil. <https://doi.org/10.37547/ijp/Volume04Issue0416>

6. Erdanova Zamira Olimovna., Safarqulova Nasiba Olimjonovna Boshlang'ich sinf

o'qituvchilarida refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonlarini takomillashtirish

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS. Volume 01, Issue 02, 2024, 2024yil.

7. Olimovna, E. Z., & Olimjonovna, S. N. (2024, February). Boshlang'ich sinf o'qituvchilarida refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonlarini takomillashtirish. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS* (Vol. 1, No. 2, pp. 61-67).

8. Olimovna, E. Z. (2023). ILLUMINATION OF THE PROBLEM OF USING THE PEDAGOGICAL APPROACHES OF AL-HAKIM AT-TERMIZI IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 13-17.

9. Olimovna, E. Z., & Durdona, N. M. (2025, January). ONA TILINI O'QITISHDA MATN USTIDA ISHLASH METODIKASI MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISH. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS* (Vol. 2, No. 1, pp. 26-31).

10. Erdanova, Z., & Pardayeva, M. (2025). IMPROVING THE CONTENT OF THE METHODOLOGY OF WORKING ON TEXT IN TEACHING THE MOTHER LANGUAGE. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(1), 110-113.

11. Olimovna, E. Z. (2025). Improving the technology of working with text in native language lessons. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(3), 558-561.

12. Olimovna, E. Z. (2024). REFLECTIVE IN FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS CULTURE DEVELOPMENT PROCESSES IMPROVEMENT. *International Journal of Pedagogics*, 4(04), 87-90.

13. Nilufar BOYNAZAROVA. (2023). NATURE AND HUMAN HARMONY IN PERSONAL MORAL DEVELOPMENT. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 6-9. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3219>

14. Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. *Open Access Repository*, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>

15. Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. *Open Access Repository*, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>

16. Nilufar Boynazarova. (2023). ISSUES OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF PRIMARY CLASS STUDENTS. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 10-12. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3220>